

ASZTALOSIPARI SZERELVÉNYEK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

Pauló Tamás
faipari mérnök-tanár

Egy-egy bútornál vagy ajtónál a termékhez képest többnyire elenyészőnek tűnik a szerelvények mennyisége, hiszen vagy semmit sem látunk ezekből, vagy a felületen épphogy csak megjelennek. Ugyanakkor ezek nélkül a bútorok, ajtók, ablakok nem nyílnak, a fiókot nem lehet kihúzni, a szekrényeket nem lehet bezárni, a kulcslyuk csupaszon virít a faanyag felületén.

A fenti funkciókat és ezek mellett bizonyos díszítési feladatokat több ezer éve a vasalatok, veretek látják el. Már a mezopotámiai bútorokon is használtak domborított bronzlemezeket a pontatlan szerkezeti megmunkálások miatt a bútorok megerősítésére, díszítésére. Az évezredek során ezen szerelvények száma egyre nőtt és finomodott. A modern bútorgyártásban látványban többnyire alárendeltek, de funkcióikban

annál fontosabbak ezek a fa-, fém-, műanyag elemek.

A Trianon utáni időszakokban az addigi bőséges (többnyire osztrák, német) import lehetősége nagyon beszűkült. Ki kellett erre a területre is építeni a zömmel hazai ellátást. A harmincas évek közepére a világválság után Magyarországon jó néhány speciális szerelvénygyártó termékeit forgalmazták.

Szükség is volt a rendkívül sokféle vasalatra, zárra, szerelvényre, hiszen a gazdaság fellendült, az emberek sok új, modern bútort vásároltak, rengeteg ház és lakás épült. A korszak egyik ismert nagykereskedője volt Ligeti Henrik, akinek 1935-ben megjelent katalógusa jó néhány száz különféle terméket kínált a bútorgyártóknak.

A Budapest belvárosában (VII. kerület, Nagydíófa utca 2. – szemben a Rókus Kórházzal) lévő hatalmas üzlet igyekezett a legújabb, legkorszerűbb, többnyire hazai gyártású termékekkel ellátni vásárlóit.

A katalógus első blokkjában az épületasztalos termékek gyártóinak kínálnak szerelvényeket:

- Ajtózárok egy- vagy kétszárnyú ajtóra egyszerűbb és biztonsági kivitelben.

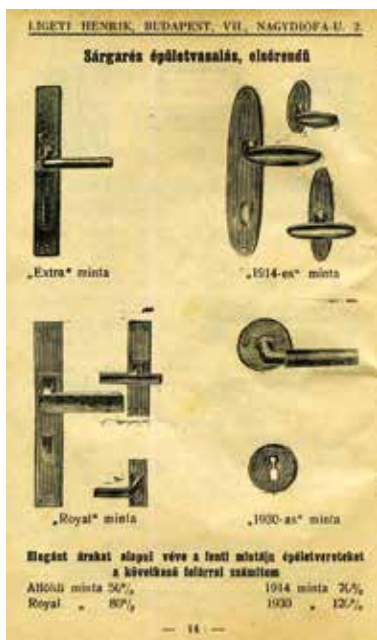

Ablakszerelvények

- Belső ajtók, szoba-, árnyékszék-, fürdőkabin- stb. zárok.
- Tolózárok minden ajtófajta.
- Ajtópántok (dió, bevéső).
- Speciális ablakvasalatok (kitámasztók, nyelvek, csappantyúk, tolózárok, fogantyúgombok).
- Redőnyalkatrészek.
- Kirakatzárok, támaszok, fogantyúk.
- Külső ajtók és belső ajtó kilincsek rézből öntve, sajtolva.

A Ligeti Henrik szerelvénykatalógus címlapja

Sárgaréz kilincsek

Sajtolt bútorveretek

A második blokkban az előbbinél nagyobb számban kínálnak szerelvényeket bútorokhoz:

- Zárak (szekrény-, óraszekrény-, íróasztal-, fiók-, zongora-, láda-, tolóajtó-, üveglap).
- Pántok (csuklós, láda, csapos, zongora, szekreter stb.).
- Csappantyúk (rugós, golyós, szekreter stb.).
- Görgők (kanapé, fotel, íróasztal stb.).
- Ágy sarokvasalások.

- Fogantyúk (ajtó, fiók, tolóajtó, láda).
- Fésülködőtükör-csavarok.
- Sajtolt és öntött bútorveretek (fiók- és ajtóhúzó veretek) – antik és modern kivitelben.
- Fiókgombok
- Kulcs címek
- Kalaphorgok (akasztók)
- Esernyőtartók
- Képakasztók.

A működtető fémszerelvényeken túl fából készült bútoralkatrészeket, díszítőelemeket is kínáltak szép számmal, így:

- Esztergált bútorlábakat, fogasszeget, polctartót, fiókgombokat, oromdíszeket, támaszokat, karniskarikát.
- Faragott díszítőelemeket (rózsa, rozetta, akantuszlelél, csigás oszlopfő, barokkos sarok- és fejdíszek stb.).
- Masszából sajtoló, ragasztható, szegezhető rátét díszek tömegével lehet az egyszerűbb bútorokat látványosabbá tenni.

A szerelvények rögzítéséhez természetesen rengeteg rögzítőelemet, csavart és szeget kínálnak a funkcióhoz szükséges formában és méretben.

A vasalatok, veretek a legjobb minőségű anyagokból készülnek. A belső működtető elemek gyakran sajtoló vagy öntött réz fényezve. Ebben a korban válik divatosná a nikkellel vagy króm bevonat.

A húszas évek közepétől lassan, majd egyre nagyobb területet lefedve itt is megjelenik a műanyag. Elsősorban a fogantyúk, húzógombok látható részein találunk színes műszaru vagy celluloid műanyagot. A szakmatörténettel foglalkozó gyűjtők elsősorban szerszámokra specializálják magukat, de a korabeli szakirodalom, katalógusok, szakkönyvek legalább olyan izgalmas gyűjtési terület.

Esztergált és faragott bútorlábak

A ritkaságuk miatt a nyomtatott szakmai emlékek közül is kiemelkedőek a vasalatkatalógusok. Ezért mutatom be a közelmúltban szerzett Ligeti Henrik-féle kiadványt, az 1935-ben megjelent csemegét. ■

Ágyvasalások

